

LOKALIZACJA	MĘCINA WIELKA 39 38-307 SĘKOWA
OPRACOWANIE	PROGRAM ROBÓT BUDOWLANYCH I PRAC KONSERWATORSKICH REMONTU DAWNEJ CERKWI GRECOKATOLICKIEJ PW. ŚW. ŚW. KOSMY I DAMIANA WRAZ Z OGRODZENIEM W MĘCINIE WIELKIEJ
	
AUTOR	mgr inż. architekt Wojciech Frączek mgr inż. architekt Aneta Bartuła-Piegiżik
DATA	MAJ 2024 r.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wiśniowieckiego 127
33-300 Nowy Sącz
tel. 18 442-64-84, 442-62-52

Załącznik do pozwolenia Nr *2024/2024*
DNS *15142.108.2024.AFA*

Z UPOWAŻNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków w Krakowie
p.o. kierownika Delegatury
Patrycja Czyżycka
mgr inż. arch. Patrycja Czyżycka

Spis treści

1	Dane ogólne	1
2	Podstawa opracowania.....	1
3	Historia obiektu.....	2
4	Opis konserwatorski	2
5	Opis inwentaryzacyjny i stan zachowania.....	3
6	Wnioski i założenia konserwatorskie	15
7	Program prac konserwatorskich	17
8	Dokumentacja fotograficzna.....	20

1 Dane ogólne

TYP OBIEKTU	Obecnie KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI Dawniej CERKIEW GRECKOKATOLICKA
LOKALIZACJA ZABYTKU	DZIAŁKA NR 483 JEDN. EWID.: 120509_2 OBREB: 0007 MĘCINA WIELKA
CZAS POWSTANIA	1807 r.
WŁAŚCICIEL, UŻYTKOWNIK	PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA IM. ŚW. ŚW. KOSMY I DAMIANA MĘCINA WIELKA 39 38-307 SĘKOWA
FORMA OCHRONY	Rejestr zabytków nr A-373 z 04.02.1985 r.

2 Podstawa opracowania

- Umowa z inwestorem
- Skan 3d z 2024 r.
- Materiały archiwalne
- Obowiązujące przepisy prawne w tym zakresie
- Wizja lokalna

3 Historia obiektu

Wieś założona na prawie średzkim w 1377 r. za zezwoleniem Kazimierza Wielkiego. Osadźcą był Miczko Kotka syn Janusza z Kaszowy koto Jasła. Parafia rzym.-kat. zaistniała tu najpóźniej w 1377 r. Pod koniec XV w. spadły na te ziemie rozmaite klęski. W 1474 r. był najazd Macieja Korwina, króla węgierskiego. Wtedy miał spłonąć kościół. W latach 1488 – 1496 zaraza zdziesiątkowała ludność. W 1498 r. miał miejsce jeden z najkrwawszych najazdów tatarskich. Wieś została spalona, a ludność wymordowana. Pozostało zaledwie parę rodzin, które przenieśli się do Lipinek, zabierając ze sobą figurę Matki Bożej z Dzieciątkiem, czczoną w Męcinie od 150 lat.

W XVI w. wieś zasiedloną przez nowych osadników, ludność pastersko – rolniczą (Łemkowie) przeniesiono na prawo wołoskie. W 1546 r. król Zygmunt Stary uposażył parafię greko-katolicką, która istniała do 1947 r. Jan III Sobieski miał osadzać tu wysłużonych żołnierzy z prawem wydobywania przez nich oleju skalnego. Samowypływowe źródła ropy naftowej znane były na tych terenach od dawna. W 1853 r. kopano tu asfalt, a w kilka lat później ropę naftową. U schyłku ubiegłego stulecia w Męcinie było ponad trzysta szybów naftowych. W czasie I wojny światowej od grudnia 1914 r. do „bitwy gorlickiej” Męcina znajdowała się na przedpolu frontu, po stronie zajętej przez Rosjan. 05.05.1915 r. doszło tu do krwawych walk na bagnety, nawet w miejscowej cerkwi, gdzie próbowali ukryć się żołnierze rosyjscy. Zginęło wtedy w kościele 17 osób. Świadectwem tych walk są 3 cmentarze wojenne znajdujące się na terenie parafii.

Obecna świątynia parafialna została zbudowana w 1807 roku. Z tego okresu pochodzą podstawowe człony cerkwi: prezbiterium, nawa i babiniec wraz z płaskimi stropami nad nimi oraz konstrukcja wieży. Odnawiana i gruntownie przebudowana w latach 1900-1905: spłaszczono dwuspadowe dachy nawy i prezbiterium nakrywając je spłaszczonymi kopułami, dobudowano zakrystię i zachaty, zlikwidowano gzyms oddzielający pozorną izbicę od dolnego korpusu wieży, wieżę i dachy pokryto blachą. W 1930r. dobudowano przedsionek /kruchtę/, wykonano polichromię wewnątrz.

W latach 1985-86 przeprowadzono rewaloryzację cerkwi wraz z remontem kapitalnym: na podstawie śladów zachowanych na wieży odtworzono pierwotny dwuspadowy kształt wysokich dachów nad nawą i prezbiterium, które zwieńczono baniastymi wieżyczkami, nawiązującymi do zwieńczenia wieży. Odtworzono pozorną izbicę na wieży. Potączono narożami przedsionek i zachaty, kryjąc je wspólnym trójspadowym dachem z narożami. Dachy wieżę i ściany pokryto gontami, a zachaty i izbicę odeskowano. Wymieniono zniszczone podwaliny i kilka belek zrębu, wykonano flekowanie ubytków i konserwację chemiczną. Wykonawcą remontu był Zakład Naprawy i Remontów Drewnianych Obiektów Zabytkowych inż. J. Hronowskiego, rewaloryzację przeprowadzono wg projektu opracowanego przez mgr inż. arch. Z. Lewczuka

Wnętrze pomalował w 1930 r. Ilia Decik z Sambora. W 1951 r. ponownie została erygowana parafia rzymsko-katolicka.

4 Opis konserwatorski

Cerkiew położona jest w środkowej części wsi Męcina Wielka, po południowej stronie drogi prowadzącej z Sękowej do Wapiennego i Rozdziela. Cerkiew jest orientowana i posiada typowy dla cerkwi zachodnio-łemkowskich układ trójdzielny: prezbiterium, nawa, babiniec, z wieżą nasuniętą na babiniec. Po ostatnim remoncie w latach 1985-86 dachom nad nawą i prezbiterium przywrócono pierwotny stromy kształt dwuspadowy i zwieńczono je wieżyczkami: nad nawą bania, latarnia i makowiczka, a nad prezbiterium latarnia z makowiczką – nawiązującymi do kształtu tych elementów na wieży.

Materiały, konstrukcja

Podmurówka kamienna na zaprawie wapiennej jest zróżnicowana w obrębie nawy i prezbiterium – zgeometryzowane, kamienne ciosy z różnobarwnego piaskowca i lokalnego kamienia, częściowo uzupełnianego zaprawą cementową; na pozostałych elewacjach elementy mniej uporządkowane, widoczne ciosy i fragmenty wątku z kamienia łamanego oraz zakładane zaprawy na bazie cementów. Podmurówka była naprawiana elementami betonowymi i cegłą na zaprawie cementowej.

Ściany poszczególnych członów głównych zrębowe, węglowe. Od północy dobudowana jest zakrystia o ścianach zrębowych, wokół wieży zachaty i przedsionek o konstrukcji szkieletowej, a nad babińcem wieża o konstrukcji słupowej z pozorną izbicą.

Ściany nawy, prezbiterium, zakrystii i wieży wykończone gontem pojedynczym w kolorze czerwono – brązowym. Zachaty, przedsionek i izbica wykończone deskowaniem w układzie pionowym z listwowaniem na styku desek, pomalowane w kolorze czerwono – brązowym. Deskowanie zostało zamontowane bezpośrednio do konstrukcji oraz do dodatkowych poziomych łat przy użyciu metalowych gwoździ. Na ścianach nawy występują lisice – deski wzmacniające. Wokół wszystkich ścian zewnętrznych w dolnej części fartuch gontowy. Dachy i banie kryte gontem podwójnym. Gzymsy okapowe profilowane.

Stołarka okienna drewniana pomalowana w kolorze czerwono – brązowym. Okna prostokątne, dziewięciopółowe, jednoskrzydłowe w narożach wzmacniane metalowymi kątownikami, otwierane na zewnątrz, od wewnątrz zabezpieczone prostymi stalowymi kratami. Nad oknami gzyms profilowany nakryty daszkiem z gontu oraz szpaleta drewniana. Wypełnienie szkłem zwykłym oraz ornamentowanym. Otwory okienne w wieży zabezpieczone szybą.

Drzwi główne współczesne, drewniane, dwuskrzydłowe, klepkowe, zabezpieczone lakierem, ze stylizowanymi kutymi zawiasami i klamką. Drzwi do zakrystii współczesne jednoskrzydłowe, płycinowe.

Schody zewnętrzne jednobiegowe, kamienne z bloków piaskowca z profilowanym noskiem. Umieszczono je dostawiając do ściany. Każdy stopień składa się z kilku bloków. Na podstopnicy schodów głównych wykuta data – 190(?).

W skład ogrodzenia wokół cerkwi wchodzi brama i dzwonnica z bramą kryte gontem oraz przęsa z bali drewnianych z daszkiem z gontu.

Wnętrze

Stropy płaskie belkowe z podsufitką z desek polichromowane. Wewnątrz polichromia figuralna i ornamentalna z 1930 i 1938 roku; dwa ołtarze w tradycji barokowej XIX-wieczne; ikonostas /cz. zdekompletowany/ barokowy z XVIII wieku, w jego składzie wcześniejsze ikony: Chrystus Pantokrator, św. Trójca, św.: Michał Archanioł, św.: Andrzej, św.: św. Kosma i Damian - wszystkie też XVIII-wieczne, lecz wcześniejsze: Monstrancja klasycystyczna ok. poł. XIX wieku.

5 Opis inwentaryzacyjny i stan zachowania

- Fundament, podmurówka

Kamienna podmurówka wymaga remontu. Widoczne są wtórne uzupełnienia wątku kamiennego cegłą oraz betonem. Od strony północnej pokryta jest porostami i mchami. W znacznej części zaprawa wapienna jest wypukana, miejscowo uzupełniona zaprawą cementowo-wapienną. Lico kamieni zabrudzone, w części zawilgocone i osypujące się.

Fot. 1 Kamienna podmurówka – strona północna. Widoczne zazielenienia, powierzchnia kamienia pokryta mchami i porostami.

Fot. 2 Wtórne uzupełnienia zaprawy w kamiennej podmurówce.

Fot. 3 Kamienna podmurówka – uzupełnienia z cegieł.

Fot. 4 Kamienna podmurówka – uzupełnienia z elementów betonowych.

- Schody zewnętrzne

Schody zewnętrzne zarówno przed głównym wejściem jak i przed wejściem do zakrystii są w złym stanie. Zniszczenia powstały głównie w skutek szkodliwego działania czynników atmosferycznych. Powierzchnia stopni jest zabrudzona, mocno zazieleniona w miejscach zawilgoceń. W wielu partiach kamień uległ korozji, widoczne są ubytki, rozwarstwienia i złuszczenia. Płaszczyzna uległa wyobleniu (najczęściej użytkowany szlak komunikacyjny). Stopnie posiadają liczne uszkodzenia mechaniczne, ubytki materiału najczęściej występują na krawędziach, poza tym liczne mniejsze spękania. Spoiny pomiędzy poszczególnymi blokami są spękane lub wykruszyły się zupełnie. Uzupelnienia cementowe przysztaniają fragmenty kamienia. Widoczne są liczne przebarwienia i zacieki oraz zasolenia w postaci białych nalotów. W miejsca spękań dostaje się woda i kamień dalej ulega uszkodzeniom mrozowym w okresie zimowym. Konstrukcję wzmacniano poprzez dolewanie zapraw cementowych, jednak działania te miały charakter tymczasowy.

Fot. 5 Schody zewnętrzne przed głównym wejściem do budynku. Widoczny napis z datą wryty w podstopnicy. Powierzchnia kamienia popękana, miejscami zazieleniona.

Fot. 6 Schody zewnętrzne przed głównym wejściem do budynku. Widoczne rozspojenia poszczególnych bloków uzupełniane cementem

Fot. 7 Schody zewnętrzne przed wejściem do zakrystii.

- Poszycie elewacji

Stan zachowania gontów oraz deskowania ogólnie można opisać jako dobry. Całość poszycia pokryta jest farbą olejną, która nie jest odpowiednim preparatem dla drewnianej elewacji. Nie stwierdzono aktywnego porażenia grzybem, ani działalności drewnojadów. Na powierzchni części gontów widać ślady obróbki piłą mechaniczną. Występują miejscowe ubytki powstałe na skutek przerdzewienia gwoździ mocujących czy działalności gryzoni i ptaków. Zakażenie mikroflorą charakterystyczną dla elementów drewnianych ze stałą ekspozycją północną spowodowane jest niedoborem promieniowania słonecznego. Widoczne uszkodzenia dolnych fragmentów desek szalunku, wyłamane listwy, zardzewiałe gwoździe kute, znaczne wyjąłowienie drewna, spękania i wyszczerbienia.

Fot. 8 Daszek zabezpieczający podwalinę drewnianą – od strony północnej widoczne silne zazielenienie, całość pokryta farbą olejną.

Fot. 9 Poszycie elewacji z gontu - widoczne ślady obróbki piłą mechaniczną.

Fot. 10 Ubytki w poszyciu elewacji z gontu

- **Więźba dachowa**

Więźba dachowa dachu dwuspadowego nad nawą, prezbiterium z zakrystią oraz dachu przedsionka i zacht powstała podczas prac rewaloryzacyjnych w latach 1985-86. Konstrukcyjnie drewno jest w dobrym stanie technicznym. Rozstaw elementów konstrukcyjnych dachu nad nawą i prezbiterium został dostosowany do oryginalnych elementów - belek wiązarowych wykończonych od wewnątrz deskowaniem z polichromią. Rozstaw ten wynosi około 140 cm i jest zbyt rzadki, co powoduje, żełaty mocowanie do krokwi uginają się pod ciężarem pokrycia. Powoduje to powstawanie nieszczelności pomiędzy deskami gontu i przenikanie wody do wewnątrz. Połać od strony południowej oraz podłoga strychu zostały tymczasowo zabezpieczone folią.

Fot. 11 Styk połaci północnej dachu nawy z wieżą

Fot. 12 Dach nad nawą główną. Połacie południowa zabezpieczona prowizorycznie folią

- Konstrukcja drewniana

Ściany zrębowe prezbiterium, nawy i zakrystii są obustronnie zakryte, ich stan zachowania nie jest możliwy do oceny. Konstrukcja zachat, przedsionka oraz wieży jest w dobrym stanie technicznym.

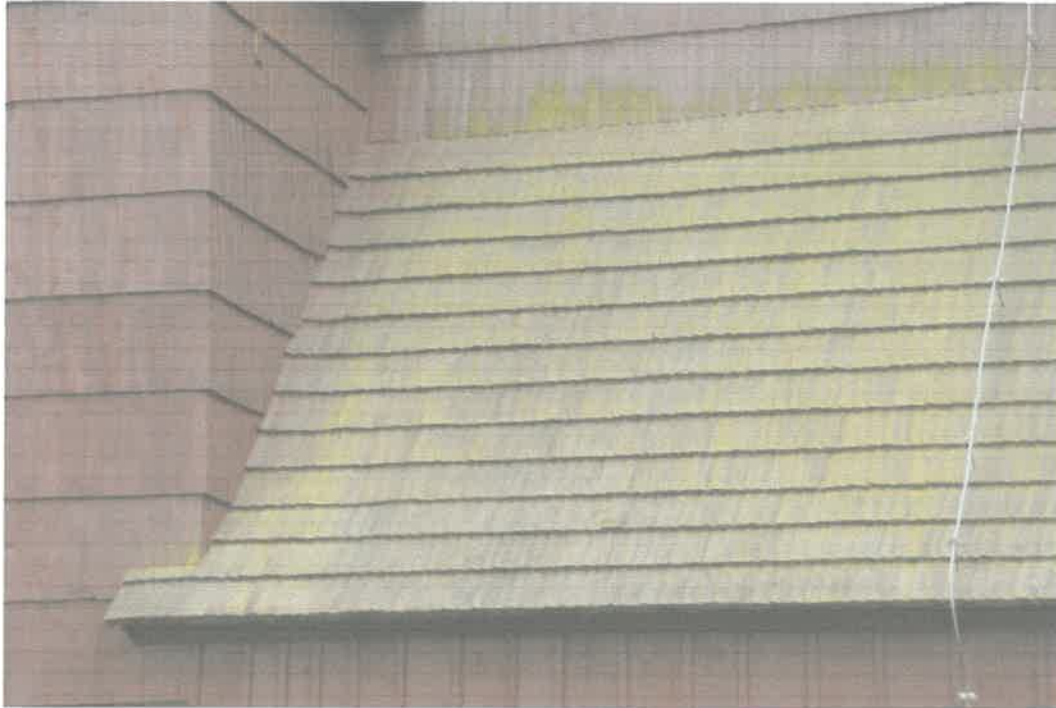
Fot. 13 Konstrukcja słupowo-ryglowa wieży

Fot. 14 Konstrukcja słupowo-ryglowa wieży

- Pokrycie dachowe

Gonty podobnie jak elewacja zostały pokryte farbą olejną. Zaobserwowano rozwój mikroflory (szczególnie od strony północnej). Nieliczne gonty spękane i uszkodzone. Według informacji od użytkownika obiektu występują aktywne przecieki, którym próbowano przeciwdziałać poprzez rozłożenie folii na południowej połaci dachu oraz na podłodze strychu. Natomiast na styku dachu nad babińcem ze wschodnią ścianą wieży widoczne nieudolne reparacje, uszczelnienia blachą. Na powierzchni gzymsów okapowych występuje monochromia olejna w kolorze czerwono - brązowym miejscami zabrudzona.

Fot. 15 Pokrycie z gontu na północnej połaci dachu

Fot. 16 Profilowany gzyms okapowy

Fot. 17 Pokrycie z gontu widoczne od środka

Fot. 18 Pokrycie z gontu na północnej połaci dachu

- **Stolarka okienna**

Na powierzchni obramień okiennych występuje monochromia olejna w kolorze czerwono - brązowym miejscami silnie zabrudzona. Kity uszczelniające miejscami wykruszone. Elementy metalowe częściowo niekompletne i skorodowane. Okienka w wieży zostały tymczasowo zabezpieczone szkłem.

Fot. 19 Okienka w wieży tymczasowo zabezpieczone szkłem.

Fot. 20 Okno w zakrystii.

Fot. 21 Okno w przedsionku.

- **Stolarka drzwiowa**

Drzwi wejściowe do cerkwi oraz drzwi do zakrystii są ogólnie w dobrym stanie technicznym, kompletne. W wyniku normalnego użytkowania powłoka lakiernicza uległa uszkodzeniu i odstania surowe drewno. Największe uszkodzenia powłoki są widoczne na listwie przymykowej, wokół klamki oraz dolnej partii skrzydeł, drobne ubytki i pęknięcia drewna. Zawiasy częściowo skorodowane. Skrzydło drzwiowe drzwi do zakrystii wtórnie zamontowane.

Fot. 22 Drzwi do zakrystii

Fot. 23 Drzwi główne do cerkwi

- **Elementy metalowe**

Metaloplastyka w postaci trzech stalowych krzyży wieńczących kopuły cerkwi kompletna. Zaobserwowano uszkodzenia powłoki lakierniczej i ogniska korozji.

Częściowo skorodowana również blacharka makownic. Farba na elementach malowanych odpadła i tuszycy się. Blachy są pofalowane, pojawiały się naderwania i pofalowania elementów składowych.

Fot. 24 Elementy metalowe dachu

Fot. 25 Elementy metalowe dachu

6 Wnioski i założenia konserwatorskie

Celem przewidywanych prac budowlano- konserwatorskich będzie poprawa stanu technicznego cennego zabytkowego obiektu. Zakłada się wykonanie prac o charakterze technicznym i estetycznym obejmujących elementy wykończenia zewnętrznego budynku oraz częściowo elementy konstrukcyjne. Program konserwatorski zakłada zahamowanie procesów degradacji i uzyskanie stabilnych parametrów dla wszystkich elementów poprzez ograniczenie oddziaływania czynników atmosferycznych w zewnętrznych warunkach ekspozycji. Stan zachowania nakłania do usunięcia rażących i szkodliwych nawarstwień i wymiany najbardziej zniszczonej substancji drewnianej w celu uzyskania optymalnych walorów estetycznych.

- **Fundament, podmurówka**

Przewiduje się uporządkowanie i wykonanie koniecznych prac konserwacji technicznej podmurówki z ciosów kamiennych. Prace powinny objąć skucie fragmentów zdestruowanego spoinowania i cementowych zapraw naprawczych, oczyszczenie i naprawy kamienia, uzupełnienie ubytków, wzmacniającą impregnację kamieni. W partiach uszkodzeń podmurówki zakłada się wykonanie koniecznych prac: uzupełnienie kamienia, przemurowania w miejscach osłabionych, uzupełnienie spoinowania. Należy usunąć wtórne elementy ceglane i betonowe i zastąpić je odpowiednimi elementami kamiennymi.

- **Schody zewnętrzne**

Konieczne będzie przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej schodów zewnętrznych. Prace należy rozpocząć od usunięcia cementowych uzupełnień zapraw naprawczych. Powierzchnię kamieniarki należy oczyścić metodami ustalonymi na podstawie prób. Oczyszczenie powierzchni proponuje się wykonać ręcznie lub metodą tzw. suchą, poprzez strumieniowanie pod ciśnieniem drobnoziarnistym ścierniwem z użyciem agregatu CePe. W razie konieczności wykonać odsolenie i odgrzybienie. Impregnacja strukturalna najbardziej osłabionych partii kamienia preparatem nie hydrofobowym. Uzupełnienie dużych braków flekami z tego samego rodzaju kamienia, a drobnych ubytków kitami mineralnymi o spoiwie hydraulicznym – dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału. W miejscach uzupełnień w razie potrzeby należy wykonać zbrojenia z drutu mosiężnego, wklejonego na żywicy epoksydowej lub poliestrowej. Następnie wykonać spoinowanie zaprawą elastyczną odporną na mikroorganizmy, mineralną. Planuje się wykonanie impregnacji hydrofobizującej.

- **Poszycie elewacji, pokrycie dachowe**

Przewiduje się wymianę poszycia elewacji z gontu oraz desek. Do wymiany nowego poszycia zastosować gonty świerkowe, łupane, najlepszej jakości, impregnowane metodą kąpieli. Gonty łupane produkowane są ręcznie, poprzez promieniste rozszczepienie siekierą kłoca drewna, który rozpada się wzdłuż naturalnych włókien na deszczutki o trójkątnym przekroju. Deseczki takie mają szerokość od 7 do 14 cm (zależnie od średnicy pnia) i lekko falistą powierzchnię. Są one wygładzane ośnikiem, po czym w ich grubszej krawędzi przy pomocy struga o żłobi się rowek (wpust). Drewno używane do wyrobu gontów musi być dobrej jakości, nie powinno mieć sęków. Dlatego gonty szczypane wykonywano jedynie z bezsęcznych odcinków pnia pomiędzy kolejnymi okótkami gałęzi (co decydowało o ich maksymalnej długości od 60 do 70 cm). Gont łupany w związku z zachowaniem naturalnej struktury drewna jest znacznie bardziej odporny na warunki atmosferyczne niż gont cięty.

Przewiduje się także wymianę podkonstrukcji mocującej pod gonty i deski elewacyjne. Szczegóły montażu nowej podkonstrukcji wg projektu technicznego.

W miejscach styków dachów z elewacjami zaleca się wykonanie stosownych wyobleń (kosze), które rozwiążą problem odprowadzania wody i zalegania śniegu.

Prace ciesielskie należy wykonywać pracownikami posiadającymi wysokie kwalifikacje i doświadczenie przy wykonywaniu prac w obiektach zabytkowych a prace przy pokryciu gontowym pracownikami mającymi duże doświadczenie w kryciu dachów gontami zwłaszcza koszy i naroży połaci dachowych.

- **Więźba dachowa, Konstrukcja drewniana**

Istniejąca więźba dachowa jest w dobrym stanie technicznym. Z uwagi na znaczny rozstaw wiązarów, który powoduje uginanie się podkonstrukcji pod gontem pokrycia, należy przewidzieć wzmocnienie istniejącej konstrukcji więźby. Szczegóły wg projektu technicznego.

Podczas prac dokonać przeglądu więźby oraz elementów konstrukcyjnych niedostępnych od wewnątrz i w razie konieczności przeprowadzić konieczną konserwację (resekcja miejsc silnie zdestruowanych, impregnacja wzmacniająca, flekowanie, impregnacja ochronna preparatem).

- **Stołarka okienna**

Stołarkę okienną elewacji kościoła proponuje się poddać konserwacji z wymianą zniszczonych elementów konstrukcji w niezbędnym zakresie. Dotyczyć to będzie najbardziej zniszczonych elementów jakimi są szczebliny krzyżowe. Elementy dobrze zachowane zaktada się oczyścić, zaimpregnować. Zaktada się wykonanie koniecznych prac stolarskich, uzupełnienie ubytków oraz scalenie kolorystyczne. Elementy

metalowe należy oczyścić, zniszczone uzupełnić /naprawić i zabezpieczyć farbami w dobranej kolorystyce. Kity szklarskie proponuje się wymienić na nowe w całości. Szklenie należy zachować w przypadku występowania pęknięć wymienić na analogiczne. Elementy metalowe oczyścić i zabezpieczyć. Scalenie kolorystyczne wg przyjętej ostatecznie aranżacji dla elewacji kościoła. Wykonanie nowych, drewnianych żaluzji okien dzwonnicy dodatkowo zabezpieczonych siatką.

- Stolarka drzwiowa

Drzwi wejściowe do kościoła oraz zakrystii należy odtworzyć na podstawie istniejących.

- Elementy metalowe

Metalowe krzyże z wieży i sygnaturki należy podać konserwacji poprzez oczyszczenie, naprawy i zabezpieczenie farbami antykorozyjnymi. Wymiana blach sygnaturki i hełmu wieży na nowe. Kształt i wymiary należy dostosować do obecnej.

- Ogrodzenie

W skład ogrodzenia wokół cerkwi wchodzi brama, dzwonnica z bramą, przęsta. Stan zachowania elementów drewnianych analogicznie jak w przypadku elewacji cerkwi.

7 Program prac konserwatorskich

Uwaga: Nazwy własne przytoczone w niniejszym programie prac nie mają na celu naruszenia art. 99 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019r., poz. 2019 ze zm.), a służą jedynie sprecyzowaniu oczekiwań jakościowych i technologicznych zamawiającego. W każdym przypadku wykonawca może zastosować materiały, bądź rozwiązania równoważne.

- Elementy kamienne – podmurówka

1. Skucie cementowych zacierek naprawczych, spoin. Usunięcie wtórnych uzupełnień muru z cegły i betonu.
2. Oczyszczenie wątku należy poprzedzić wykonaniem prób na obiekcie. Wstępnie przewiduje się oczyszczenie metodą tzw. suchą, poprzez strumieniowanie pod ciśnieniem drobnoziarnistym ścierniwem z użyciem agregatu CePe. Zaletą tej metody jest nie wprowadzanie podczas czyszczenia nadmiernej ilości wody, która uruchomić może obecne w kamieniu sole i doprowadzić do niekontrolowanych procesów chemicznych ze szkodą dla obiektu. inną po przeprowadzonych próbach.
3. Usunięcie fragmentów niesprawnego spoinowania.
4. Usunięcie nawarstwień biologicznych preparatem np. BFA Entferner f. Remmers (lub równoważnym) i przemycie elewacji wodą.
5. Wykonanie przeglądu i naprawa spękań ciosów kamieni wątku. Wymiana najbardziej zniszczonych kamieni, tzw. licowanie/cerowanie murowanie na zaprawie trasowej.
6. Uzupełnienie ubytków spoinowania zaprawą wapienno-trassową np. Tubag TrassKalk f. Sto i piaskiem oraz w przypadku niewielkich uzupełnień uelastycznioną zaprawą mineralną ECC Fugenmörtel f. Remmers, podbarwioną w masie lub równoważne.

- **Kamienne schody zewnętrzne**

1. Usunięcie/ wstępne oczyszczenie zdestruowanych cementowych napraw, kitów, zacierek, wstawek itp.
2. Oczyszczenie powierzchni kamienia wykonać metodą tzw. suchą, poprzez strumieniowanie pod ciśnieniem drobnoziarnistym ścierniwem z użyciem agregatu CePe lub zastosować strumieniowanie pod ciśnieniem z użyciem precyzyjnego agregatu z dyszą rotacyjną (np. Rotec) i ścierniwa o odpowiednio dobranej twardości np. Grani firmy Remmers, drobnoziarnisty piasek szklarski.
3. W razie potrzeby dezynfekcja powierzchni kamieniarki preparatem BFA Entferner f. Remmers lub równoważnym.
4. W razie potrzeby odsolenie poprzez okłady z ligniny.
5. Impregnacja strukturalna najbardziej osłabionych partii kamienia preparatem nie hydrofobowym f. Remmers KSE 100, 300, 500 (w zależności od stopnia destrukcji materiału).
6. Uzupelnienie dużych braków flekami z tego samego rodzaju kamienia dobranym również pod względem koloru. Uzupelnienie ubytków kamieni kitami mineralnymi o spoiwie hydraulicznym – dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału (wypełniacz w postaci piasku). W miejscach uzupełnień w razie potrzeby należy wykonać zbrojenia z drutu mosiężnego, wklejonego na żywicy epoksydowej lub poliestrowej.
7. Sklejenie pęknięć kamieni przy użyciu żywicy epoksydowej Viscacid Epoxi - Injektionsharz 100 firmy Remmers.
8. Spoinowanie poszczególnych elementów stopni zaprawą mineralną, w dobranym kolorze, nienasiąkliwą.
9. Zabezpieczenie powierzchni kamienia przed wnikaniem wody opadowej poprzez hydrofobizację kamieniarki preparatem siloksanowym Funcosil WS lub Sarsil W lub równoważnymi.

- **Elementy konstrukcyjne – więźba i ściany**

1. Ocena stanu technicznego więźby i odstąpiętych elementów konstrukcyjnych – opracowanie sposobu postępowania.
2. Oczyszczenie wstępne konstrukcji z brudu, pyłu.
3. Przeprowadzić dezynfekcję i dezynsekcję drewna. Proponuje się użycie Algatu w przypadku glonów, a Boramonu do grzybów: Boramon C-30; Mycetox M; Mycetox B; Adolit M flüssig, lub tożsamy. Preparaty najlepiej nanieść metodą natrysku. Dla wzmocnienia efektu należy profilaktycznie nanieść mieszanki na zagrożone miejsca raz jeszcze przed zakończeniem prac.
4. Do wzmocnienia istniejącego drewna porażonego przez grzyby i owady techniczne – szkodniki drewna należy zastosować preparat wzmacniający np. PU-Holzverfestigung firmy Remmers lub tożsamy
5. Uzupelnienie ubytków konstrukcji metodą fłekowania. Należy użyć odpowiednio dobranego gatunku o zbliżonej strukturze. Do impregnacji nowego drewna użyć impregnat „Daxol - Przeciwoogniowy impregnat do drewna” do drewna konstrukcyjnego lub tożsamy.
6. Drobnе ubytki należy wypełnić przy użyciu masy wyrównującej wykonanej na bazie pyłu drewnianego i żywicy epoksydowej.
7. Impregnacja ochronna istniejących elementów impregnatem „Daxol Przeciwoogniowy impregnat do drewna” do drewna konstrukcyjnego.

8. Całkowita wymiana silnie uszkodzonych elementów więźby. Nowe drewno impregnowane „Daxolem” lub „Bohemit Antiflash”.

- **Stolarka okienna**

1. Demontaż skrzydeł i ościeżnic do konserwacji w pracowni.
2. Zdemontowanie metalowych akcesoriów (klamki, blokady, zamki, itp.).
3. Oględziny i kwalifikacja elementów przeznaczonych do wymiany (zużycie materiału ponad 60 %, dotyczy głównie szczeblin krzyżowych).
4. Impregnacja zniszczonych partii połączone z dezynsekcją. Dezynsekcja elementów drewnianych Adolit Holzwurmfrei Remmers (lub równoważne) i zabezpieczenie drewna przed: wodą, wilgocią, grzybami, owadami, pleśniami, sinizną wtórną. Zastosowanie impregnatu Gontox W6, firmy Icopal (lub równoważne).
5. Wykonanie napraw stolarskich: wzmocnienie poluzowanych złączy (klejenie, kołki). Uzupelnienie i rekonstrukcja zniszczonych i brakujących fragmentów stolarki (fleki z sezonowanego drewna dobrego gatunkowo do oryginału).
6. Wyszpachlowanie znacznych ubytków i uszkodzeń powierzchni oraz wypełnienie rozszczelnień na łączeniach poszczególnych elementów skrzydeł kitem akrylowym Colowood-wood putty f. Tikkurila w kolorze – dobranym do oryginału.
7. Wyszlifowanie i wygładzenie powierzchni drewna papierami ściernymi o gradacji 180-240.
8. Po wykonanych badaniach przedstawienie końcowej propozycji kolorystycznej oraz technologii do komisyjnego zatwierdzenia.
9. Zabezpieczenie drewna lasurą ochronną koloryzowaną HK Lasur lub równoważne (w nawiązaniu do kolorystyki pierwotnej), próbki przedstawione do uzgodnień. W razie potrzeby przed malowaniem należy scalić nowe uzupełnienia i kity z użyciem bejc barwiących.
10. Wymiana pękniętych szyb na zgodne z oryginałem. Wymiana spękanych kitów szklarskich. szklenie kwater kitami szklarskimi naturalnymi lub silikonowymi w kolorze drewna.
11. Klamki, zawiasy, zamki okucia, itp.. oczyszczanie, naprawy, zabezpieczenie elementów stalowych. Montaż elementów.
12. Wykonanie nowych, drewnianych żaluzji okien dzwonnicy dodatkowo zabezpieczonych siatką.

Wojciech Frączek
architekt
MP-0845
OKRĘGOWA IZBA ARCHITEKTÓW

8 Dokumentacja fotograficzna

Fot. 26 Archiwalne zdjęcie cerkwi sprzed 1985r. Źródło: karta zabytku

Fot. 27 Archiwalne zdjęcie cerkwi sprzed 1985r. Źródło: karta zabytku

Fot. 28 Elewacja północna cerkwi.

Fot. 29 Elewacja zachodnia cerkwi.

Fot. 30 Ogrodzenie wokół cerkwi